

Iliada moderního velkoměsta

– město v detektivním a komiksovém vyprávění

Maturitní práce z Českého jazyka

2014/2015

Autor : Viktorie Patová, R8.A

Vedoucí práce: p. Činátlová

Obsah práce

Osnova..... str. 3

Úvod..... str. 4

- 1.
- 2.

1. Velkoměsto v detektivce noir..... str. 5

- 1.1. Město klamu
- 1.2. Skotská, cigára
- 1.3. Hrdina zrozen z velkoměsta
- 1.4. Setkání města s divočinou
- 1.5. Blouznění

2. Gotham – město temného rytíře..... str. 11

- 2.1. Město noci
- 2.2. Batman
- 2.3. Podsvětí
- 2.4. Lunaparky, zrcadlení

3. Hříšné město str. 15

- 3.1. Prostor dravců
- 3.2. Barvy města
- 3.3. Nejklidnější čtvrť
- 3.4. Rozpadání (se)

4. „Triumf velkoměsta“ str. 18

- 4.1. Čtvrť města
- 4.2. Sídliště budoucnosti
- 4.3. Změna času
- 4.4. Spider Jerusalem

Závěr str. 21

Obrázková příloha.... str. 23

Seznam literatury..... str. 46

Iliada moderního velkoměsta – město v detektivním a komiksovém vyprávění

Úvod:

1.

Prostor města vznikl v poměrně nedávné době. A od svých prvopočátků se vytváří vztah mezi ním a přírodou, potažmo venkovem, původními prostory života. Zpočátku bylo vnímáno jako triumf nad přírodou, prostor zkrocených živlů, který ovládá racionální lidská mysl – to se projevuje v literatuře texty o dokonalých, utopických městech (Malura 2012: 230). Toto vybočení z přirozenosti se ale počalo záhy projevovat na psychice lidí v něm žijících a město získávalo rozporuplné přívlastky. „Tvarosloví města formují tyto polarity : uzavřený x otevřený, nepřístupný x přístupný, pravý x falešný, nevěsta x nevěstka , sakrální x profánní (znesvěcené) , Jeruzalém x Babylón atd.“ (Malura 2012: 36) . S postupující deziluzí z velkoměsta se lidé začali obracet zpět k přírodě, idealizovat si jí (Malura 2012: 46) a městský prostor se v literatuře proměňuje v temný svět zkažené morálky. Této změny vnímání a následného vytváření města v textech potvrzuje i Malura – „ Jinak je městský prostor konstruován ve starší době , kdy značná část textů vytváří z konkrétních měst harmonické utopické teritorium[...], jinak v době moderní , v níž patří k vlivným literárním reprezentacím obraz města jako prostoru démonického.“(Malura 2012: 231). Město jako temný prostor pokroucené morálky se vytváří i díky vznikající literatuře nižších vrstev (Malura 2012: 68), která se vyžívá v karnevalové, groteskní obraznosti. Vytahuje na povrch skrývanou městskou divočinu, zvířecnost v lidech. Podporuje přirozenou podstatu městského prostoru definovaného možností nenadálých zvratů nepředvídatelných zlomů v životních osudech (Malura 2012: 37). Proto také město vytváří tak zajímavý prostor pro literární vyprávění. Princip nahodilosti (náhodné setkání apod.) pomáhá rozvíjet pocit, který temné městské uličky po setmění vyvolávají - pocit tajemnosti. Jako kdyby město před svými obyvateli něco skrývalo a zároveň pobízelo, aby se to vydali hledat. Každá ulička, zákoutí skrývá úmyslný symbol – vzkaz poselství od někoho (Chesterton 1976: 149). Město promlouvá a dožaduje se, aby bylo čteno. Avšak dlouho zůstává nepochopeno. Až populární literatura, s detektivkou jako první vlaštkou naděje, objevuje romantiku zaplivaných uliček, poetičnost městských budov – „Objevem

Iliada moderního velkoměsta – město v detektivním a komiksovém vyprávění

fantastičnosti a nápadnosti velkoměsta se detektivka stala Iliadou moderního světa“(Chesterton 1976: 148).

2.

Město může mít mnoho podob, ale s pojmem moderního velkoměsta se nejlépe pojí jeden jeho typ. Rostoucí, rozpínající se tvor utlačující krajinu, pohlcující čím dál tím víc svět, který ho obklopuje – velkoměsto Nového světa.

Jedná se o americké velkoměsto, tedy o město vzniklé během posledních dvou či tří století podle pečlivých plánů. Takové město je na první pohled „pravidelné“, s přímými, v pravém úhlu se křížícími ulicemi, přehledné, snadno čitelné (alespoň zdánlivě a nikoliv pro všechny), tedy město, které bychom mohli označit za „jangové“ (Hodrová 2006: 48). Pravidelná šachovnice ulic nezajišťuje, jak se může zdát, řád i pro obyvatele se po ní pohybující, nezajišťuje dokonalé město bez prostoru pro bujení temných zločinných tendencí. Ty se rodí ve stinných bočních uličkách, temných městských zákoutích a podobných opomíjených místech, která by se podle Hodrové dala nazvat místy jinovými. Velkoměsto, na které se zaměřím, tyto jinové tendence ovládají přes jeho jangový základ. Přestože má systematickou síť ulic, pohybování v něm se podobá labyrintu. Autoři knih, o kterých chci psát, se totiž soustředili téměř výhradně na stinnou stránku města a snažili se tak vznikající trýznivou atmosféru co nejvíce posílit. Vytvořila se tak jakási univerzální forma temného města, která se pak detaily konkretizuje, aby tak vzniklo nějaké konkrétní město, např. Gotham. Nedá se tedy mluvit ani tak o velkoměstech jako spíše o jednom, stále stejném, bezejmenném velkoměstu, jež přijímá různá jména, bere na sebe rozličnou podobu a tak se skrze vyprávění dále vyvíjí. Jak se asi proměňuje? A jaké bývá ve své nejjednodušší, nejprvotnější podobě?

1. Velkoměsto v detektivce noir

1.1. Město klamu

Za onu počáteční formu velkoměsta jsem si určila město noir-detektivky. Proplétající se ulice, veškeré barvy utlumené – jakoby vše pokrývala vrstva prachu

(těchto pošmourných barev pak využívá i *Blacksad*, komiksové zpracování detektivky), po odbočení z hlavních ulic se objevují zaneřáděné, zaplivané podniky. V noci ožívá podsvětí, v temných uličkách čekají zloději a neonová světla kasin či barů se rozsvěcí. Právě majitelé těchto kasin většinou město ovládají, prvořadí mafiáni chovající ale v ledasčem slušněji než zastupitelé práva. Ti se ztrácí, podléhají svodům a stávají se loutkami v rukou zámožných. Bohatí žijí většinou na periferii, jejich domy se snaží vysokými ploty s ostny odříznout, ochránit se od okolního světa. Ten ale stejně proniká dovnitř a ovládá zdejší smetánku. Nejzkaženější lidé, se kterými se detektiv setkává, bývají právě z této vyšší společnosti. Pozlátka pokrývá špínu velkoměsta, za fasádami luxusních domů i lidí se skrývá temné, zlověstné, co není radno odkrývat, nechcete-li zabřednout do problémů. Za klidnou fasádou vily v dobré čtvrti se skrývá utajená vražda, a ač dům samotný mlčí, tak místem i obyvatelem pamatovaná křivda tíží a vzbuzuje paranoiu (dr. Almor v *Dámě v jezeře* od Raymonda Chandlera), která nakonec vše vyradí. Podobně se z krásných a bohatých lidí po odkrytí svrchní vrstvy stávají opilci, vyděrači, podvodníci či vrahové. Nástrahy a klam naplňují město, je třeba se mít na pozoru a neustále si hlídat záda, stačí na chvíli polevit v ostražitosti zdánlivě nehybné, ve stínu ukryté sochy ožívají a stávají se z nich mafiánští poskokové, kteří vám přišli dát „varování“ (Canales, Guarnido 2012: 28; obr. 1). Všude se zjevují oči a uši, které vás mohou sledovat – ať už patří policejní hlídce číhající na vás v uličce nebo staré všetečné sousedce sledující vás za poodkrytou záclonkou v okně. Nemůžete se tu ani spolehnout na spravedlnost vykonávanou veřejnými orgány – ta nejdříve ze všeho posuzuje váš majetek, kontakty i barvu pokožky.

1.2. Skotská, cigára

Pocitování celé tíhy trýznivého života ve velkoměstě přivádí postavy k nejistotě – a k láhvi více či méně kvalitního lihu. Město – u Raymonda Chandlera konkrétně Los Angeles –prosáklé skotskou. Sklenička doprovází téměř každý rozhovor a patří spolu s penězi k nejlepším prostředkům, jak rozvázat jazyk potencionálnímu svědkovi. Na okamžik utlumí zvuky velkoměsta, pomůže zapomenout na vlastní malost, bezvýznamnost. Zdá se, že v Los Angeles se nejde udržet při zdravých smyslech. Zůstáváte-li střízliví, pak patříte nejspíše mezi ty, kteří dokážou vydržet střízlivost a možná si většinou neuvědomují nebo nechťejí vnímat pravou tvář města.

Třeba takové Bay City – město, jež je téměř součástí Los Angeles, jakási jeho periferie. Velká část příběhů se odehrává zde. Působí na první pohled jako pěkné, slušné město, s úhlednými domky v opečovávaných předzahrádkách. Při důkladnějším pohledu zjistíte, že veškeré úřady, zákon ve městě patří jednomu mafiánovi.

[...] Máte pravdu, tohle je prima město. Pravděpodobně není o nic zkaženější než Los Angeles. Jenomže z velkoměsta si nikdo nemůže koupit víc než jen kousíček. Zato město téhle velikosti se dá koupit sakumprásk. [...] V tom je ten rozdíl. A proto chci odsud pryč. (Chandler 2011b: 161)

Otázkou zůstává, zda jistota v tom, kdo si město přivlastnil, a kterou obyvatel Los Angeles nemá, je pro místní spíše znepokojující či uklidňující. Většina z nich se snaží tuto otázku nevnímat – a ti, co ji vnímají, se, podobě jako náčelník místní policie Wax, zas otupují lihovinami a cigaretami. Tenký proužek dýmu ze špičky cigarety se napojuje na pomalu se převalující husté ovzduší velkoměsta, kde se mísí s kouřem z aut, kanalizačními výpary a zbytky čerstvého vzduchu, a kuřákovi se na chvíli zpomalí svět. A kupodivu vyjasní myšlenky, zklidní horká krev a přehnané ambice, což může dost často postavě zachránit krk. Nekuřáci žijí ve velkoměstě krátce (Canales, Guarnido 2012: 37, 40; obr. 2).

Těžko se dá ale říct, kde všude velkoměsto leží, neuvěřitelně se rozpíná a pohlcuje přilehlou krajinu, kaňony v blízkosti města se stávají dějištěm pokoutných obchodů a do okolní přírody se uklízí i nepohodlný „odpad“ – v *Sbohem bud*, láska má se zde zbaví Marriota a v *Dámě v jezeře* se vlastně i velká část případu odehrává mimo město. Dá se říct, že velkoměsto se vписuje do svých obyvatel a ti ho pak s sebou vyváží ven za jeho hranice. A detektiv je ten z nich, koho pojí s městem nejpevnější vztah.

1.3. Hrdina zrozen z velkoměsta

Velkoměsto plodí svého hrdinu, jdoucího svou cestou a ve svém okruhu napravujícího narušený řád podle svých hodnot. Detektiv má ke svému tvůrci rozporuplný postoj – rozhodně ho nemá příliš v lásce, ale zároveň by bez něj nemohl existovat – „Od nynějška jsem odsouzen žít v právě takovémhle světě, v džungli, kde

silnější požírají slabší, kde se lidé chovají jako zvířata.“ (Canales, Guarnido 2012: 50). Přestože se stává oním hlavním hrdinou, rytířem spravedlnosti odlišujícím se od zbytku (Chesterton), zůstává mu hlavní charakteristika městského člověka, člověka davu - anonymita, pouze v hrubých obrysech načrtnutá identita snadno zaměnitelná s náhodným kolemjdoucím. O Philu Marlowovi víme, že je vysoký, vcelku pohledný a býval policistou předtím než musel odejít. Ona poslední věc zdůrazňuje jeho roli, zná totiž vlastní skrytou, temnou část města plnou korupce z té nejpovolanější pozice, z pozice těch, co drží pokroucený zákon ve svých rukou. Blacksad má podobně v jednoduchých obrysech načrtnutou identitu s tím, že sarkastická osobnost bez naivních ideálů, kterou tušíme i u Marlowa, u něj díky zpracování komiksu vystupuje na povrch – černý kocour, „tulák“ znající své město, zvíře zůstávající vždy na okraji společnosti nejen kvůli znepokojujícím pověrám, které se s černými kočkami pojí. Detektiv není žádnou částí města přijímán – jedné (policie) se plete do práce a druhá ho vnímá jako součást té první. Figuruje ve svém vlastním městě fakticky jako jakýsi vyděděnec, cizinec. Zároveň se neustále pohybuje na hranici mezi dvěma světy – světem svých bohatých klientů, světem naleštěného luxusu a jeho vlastním pošmourným, ušmudlaným světem s kanceláří na nepříliš dobré adrese a umaštěnými bary – skrze svou osobu tyto prostory propojuje a vychází najevo, že tyto dva světy se uvnitř zas tolik neliší. Než k tomu ale dojde, neustále se vrací po stejných cestách, chodí v kruhu mezi částmi města propojenými s jeho případem. Krom všemožných potíží mu do cesty překvapivě často přichází osoba, která mu buď napoví kudy dál, nebo s ním na jeho „pouti“ po městě pokračuje a pomáhá mu (ve *Sbohem bud', lásko má* Anna Riordanová, v *Dámě v jezeře* slečna Keppelová a v *Blacksadovi* novinář Tejden). Některá setkání působí jenom zdánlivě přátelsky a ve skutečnosti se druhá osoba chystá všemi možnými prostředky odstranit detektiva, protože se bojí vyobrazení skrývaného tajemství, ztráty své současné identity.

Velkoměsto poskytuje anonymitu všem a s identitou se dá snadno handlovat. Většina tváří se navzájem podobá svou všedností, ke změně identity stačí pouhá změna jména, barvy vlasů či rozdílné nalíčení tváře. Paměť města zůstává povrchní, lidé si nepamatují nic než zevnějšek. A dokud se neozve minulost, přežíváte v bezpečí. V *Dámě v jezeře* i v *Sbohem bud', lásko má* vede postupné odkrývání minulosti nakonec ke smrti žen s prohozenou či ukrývanou identitou.

1.4. Setkání města s divočinou

Nejen setkání s minulostí vede ve velkoměstě ke krizi. Nebezpečné se stává i setkání s divočinou. S tou městského typu, která se rodí v nitru lidí, se detektiv setkává často – projevuje se v podobě zločinů. Ale existuje zde ještě jedna divočina, kterou velkoměsto vytlačilo ven, původní majitel místa – přírodní krajina. S ní, otištěnou do lidského těla, se setkává Phil Marlow v knize *Sbohem bud', lásko má*. Dá se tak interpretovat jeho setkání s indiánem – „Ten indián páchl. [...] Ten zápach byl zemitý pach primitiva, a nikoli slizká špína velkoměst.“ (Chandler 2011: 120). Této interpretaci napomáhá i fakt, že indiánům kdysi Amerika skutečně patřila. Vezmeme-li detektiva jako ztělesnění městskosti, zjistíme jedno – město je neskutečně slabé, zdá se neuvěřitelné, že dokázalo zatlačit vůbec někdy divočinu na okraj. Ale dovedlo tohle vůbec někdy? Nepřeměnila se pouze do jakési městské, ve které všichni skrývají své pravé zvířecí tváře? Daniela Hodrová ve své knize mluví o městsdžungli, které se rodí mísením obou dvou typů divočiny, o městě, kde se na povrch začne promítat vše divoké, zvířecí z lidí. V tom případě by indián mohl představovat zkoncentrované zhmotnění oné městské divokosti, se kterou, avšak ve více roztroušené podobě, detektiv normálně bojuje. Pak by ona neschopnost porazit indiána v boji tělo na tělo, nemožnost vymanit se ze sevření jeho paží ukazovala na skutečnost, jak marně nakonec dopadá zápas detektiva s temnou částí města, s podsvětím. Jeho snaha potírat zločin, snaha hledat spravedlnost neznamení v hmotě velkoměsta téměř nic, možná na malou chvíli ochromí nějakou malou část. Podobnou bezmocnost cítí Phil Marlow na konci *Hlubokého spánku*, kdy selže při dopadení viníka. Narazí na hranice svých možností, nedokáže překonat moc dávanou velkoměstem lidem, kteří mají peníze. Trochu jinak se městskou divočinu rozhodli pojmout španělští autoři - Juan Díaz Canales a Juanjo Guarnido – *Blacksada*. V ději nemají postavy zvířecí tváře pouze metaforicky, ale berou si je opravdu na sebe. Připomínají pak postavy z bajek. Velkoměsto tohoto typu se mi jeví jako přehlednější, neboť už předem na základě předsudků, které se k různým zvířatům vážou, můžete odhalit některé ze zločinců. Avšak pocit bezpečí, jež vzbuzuje ona zdánlivá zřejmost charakterů postav, často může mást, jelikož někdy více záleží na motivu, který ke zločinu vede a který jednoznačně nemusí být v jádru špatný. Tudíž se zdánlivá přehlednost stává dalším vyjádřením pastí, do kterých můžete ve velkoměstě spadnout.

1.5. Blouznění

Pasti město nastražuje i v místech pokládaných všeobecně za soukromá útočiště. Město vás může nepřipravené zaskočit uprostřed spánku ve vaší měkké, pohodlné posteli pomocí tajné zbraně – noční můry. Hodrová považuje noční můry za „vynález“ středověkých měst - jejich uzavřenosti, koncentraci obyvatel, úzkým průchodům a labyrintické povaze ulic (Hodrová 2006: 330). Ve snu se propojuje nevědomí spícího s nevědomím města. Detektiv, díky svému úzkému propojení s městem, nemívá téměř nikdy klidný spánek, zdají – li se mu sny – „ Měl jsem děsivé sny a probouzel jsem se z nich zalitý potem “ (Chandler 2011b :162). Marlowa trápí zlé sny při každém z jeho případů. Město z jeho mysli vytahuje nejsilnější zážitky a komponuje s nimi absurdní situace v pokrouceném časoprostoru. Zdá se mu takhle o muži v zakrváceném čínském kabátě, který honí nahou dívku s dlouhými nefritovými náušnicemi, zatímco on běhá za nimi a snaží se oba vyfotografovat prázdným aparátem (Chandler 2011a : 40). Konání ve snu je marné – upomíná tak na nejistotu, kterou každodenní život ve městě vzbuzuje. Vlastně nejenom marné, ale i podivně trapné. Že by se tak projevovala záliba temného města v grotesce? I v dalším Marlowově snu se prolíná trapnost a komika s podivně znepokojujícím pocitem.

Zdalo se mi, že jsem v zelených hlubinách ledové vody s mrtvolou pod paží. [...] Kolem plavala obrovská ryba s vyvalenýma očima, nafouklým tělem a žábami světélkujícími hnilobou a šklebila se jako obstarožní smilník. [...] a já se pustil do rvačky s tou rybou. Mrtvola se ve vodě převalovala a převalovala a dlouhé vlasy jí vířili ve spirále. (Chandler 2012 : 87)

Znamená tenhle sen něco? Nesnaží se mu třeba město skrze propojená nevědomí pomoci s jeho případem? Dát mu náповědu? Možná, že mu s jistou škodolibou radostí naznačuje přes symboliku hnusné, kluzké ryby nelehký průběh jeho případu. Krom snu se člověk může propojit s městem a dostat se do onoho zvláštního prostoru, kde čas plyne jinak, ještě dvěma způsoby. Jednu cestu otevírají různé omamné látky, druhá cesta vede skrz zkušenost blízké smrti (Hodrová 2006: 331). Marlowe to první zažívá ve *Sbohem bud', láska má*, kde se probouzí zdrogovaný

v blázinci. Čas se mu zastaví nebo alespoň plyne nechutně pomalu a realita se mu rozpadá. Vidí tvář, kterou už možná někde viděl. Jeho mysl si s ním pohrává – co je skutečné a co ne? Něco podobného zažívá Blacksad, s ním si nehraje sice jeho mysl, ale město samé. Pronásleduje podezřelého, který skrývá svou pravou identitu v masce s kozí lebkou místo hlavy, ten se však vmísí do karnevalového průvodu. Tady se záhadně proměňuje v krásnou dívku, jež detektiva políbí a zmizí zpět v davu. (Canales, Guarnido 2012: 195-197, obr. 3). Město si hraje se skutečností a prohazuje ji se snem – blouznění za denního světla. Zmatení a přivádění člověka na hranici šílenství tvoří motiv velkoměstem detektivky noir spíše naznačovaný, snad se tyto tendence poněkud utlumují alkoholem a nikotinem. Rozvinutím motivu šílenství se temné velkoměsto proměňuje, dostává se do dalšího stádia.

2. Gotham – město temného rytíře

2.1. Město noci

Gotham City – fiktivní město beroucí si to nejtemnější z reálných amerických měst. Město věčné noci, kde ani za dne snad nikdy nebývá slunečno. Když zrovna není noc, tak prší či oblohu zahalují neprostupná mračna. Této atmosféře temného města dost pomohl barevný komiks - v černobílém *Deset nocí KGBesta* poznáme noc pouze podle měsíce na obloze (Starlin 2009 : 24; obr. 4).

Gotham city zachovává šachovnicový půdorys klasického amerického velkoměsta. Nachází se v něm čtvrti mrakodrapů se sídly bank a velkých společností, které proplétá novogotická architektura. Mezi mrakodrapy se tak krčí katedrály s věžičkami, opery pro zbohatlíky a staré domy ozdobené kamennými chrliči. (K chrličům – netvorům chránícím město se ještě vrátím.) Vnější podoba města patří mezi důležité aspekty vytvářející jeho charakter, jeho celkovou atmosféru. Komiksové vyprávění umožňuje snadnější prezentaci vzhledu města – nemusí k tomu, pokud nechce, ani vyhrazovat speciální scény, ukazuje vám ho jen tak mimochodem, na pozadí probíhajícího příběhu. Ztvárnění města v komiksu zvýrazňuje i další vrozenou vlastnost města – jeho tendenci mást chodce, nechávat ho bloudit. Ukazuje jednotlivá místa bez spojitostí, nelze určit, kde přesně na mapě města leží či skrz

jaké průchody a cesty se k nim dostat. Velkoměsto samé tak působí dojmem dokonalého labyrintu, kde temné uličky navazují na další a další a nenachází konce. Když se vám v nich podaří zabloudit a zůstanete v nich osamocen, nedostanete se z nich dost pravděpodobně živý. Zůstat v nočním čase v Gotham osamocen - ať už se jedná o potmělou uličku, prázdné parkoviště či budovu po konci pracovní doby – nepatří mezi touhy běžného člověka. Nevíte, kdo nebo co tam na vás může číhat – můžete ale dost dobře odhadnout, že nic miloučkého to nebude. Je libo třeba oprátku (Loeb 2011: 127; obr. 5)? Každá křivda, kterou jste někomu způsobili, se vám vrátí jak odražená kulka. Gotham prosakuje touha po pomstě – pomstě za smrt otce (Sofia v *Temném vítězství*), rodičů nebo pomstě městu samému –

Jeden po druhém

na zavolání přijde rád

a pak tohle hnusné město

padne, jako já jsem pad.

(Moore 2013: 16)

2.2. Batman

Touha po pomstě zrodí i nového hrdinu mísícího v sobě temného fantóma s detektivem. Z temných postraních uliček iniciuje město zrození svého hrdiny a tajný pakt mezi malým chlapcem a velkoměstem se ztvrzuje sestoupením do hlubin, do jeskyní pod palácem Waynových - do nevědomí města obývaného jeho netvory (Hodrová 2006: 301). V Gotham na sebe podzemní netvoři berou podobu netopýrů a Bruce Wayne, vypůjčující si jejich identitu pro svého Batmana, se vědomě propojuje s městem, s jeho ulicemi, zákoutími, domy. Temnota a tajemství města se mu vsakují pod kůži. Už se ho nikdy nezbaví, démoni města ho nenechají (Miller 2012: 19-24). Stává se ožvlým kamenným chrličem opouštějícím svou roli pasivního ochránce města před zlem (Loeb 2009: 307; obr. 6). Objevuje se ze stínu i za drobným zlodějíčkem, sleduje podezřelého z povzdálí (Starlin 2009 : 137; obr. 7), dokud mu svou chůzí skrz labyrint města neprozradí svá pečlivě skrývaná tajemství. Stejně jako stín neustále balancuje na hranici existence – někteří ho považují za pouhou městkou legendu (Moore 2013: 27; obr. 8). Nikdo neví, odkud se vzal, co sleduje za cíl. Chrání město z povzdálí, nerad vystupuje ze skrytu šera. Možná proto

se město a především jeho podsvětí chvěje nedočkavostí, aby konečně odhalilo roušku, za kterou se skrývá nejchytřejší tajemství – kdo je temný ochránce pořádku? Zároveň se ale takového okamžiku děsí. Co by se pak s ním, s městem stalo? Nutně by se spustila nějaká reakce, která by město proměnila, nejspíše k horšímu (viz odchod Supermana do „důchodu“ v *Království mé*). Město svého ochránce potřebuje – přesto jejich vzájemný vztah osciluje mezi souzněním a nepřátelstvím. Batman je až příliš ambiciózní ve své snaze očistit město od zločinu, nevědomě tak jde proti přirozenosti Gotham – „Myslím třeba to, že se Batman pokouší vést válku se zločinem i korupcí. [...] organizovaný zločin díky němu povolil stisk na krku města. Přinejmenším na čas. Ale ať se na to díváte, jak chcete, podoba města se tím natrvalo změnila“ (Moore 2013: 6). Batman zahnal onu divokou část Gotham City, onu esenci temného města, do kouta. Ta se tam chvíli krčí a vrčí, než se posílená strachem a šílenstvím znovu vrhá proti němu. Obranný mechanismus „temného města“ se spustí a vytvoří nové podsvětí - zločince vymykající se standardům stejně jako jejich protivník.

2.3. Podsvětí

S jejich příchodem začíná teprve opravdový Gotham – temné páchnoucí město zmítající se neustále pod nadvládou cyklicky se opakujících psychopatů. Město, které testuje výdrž svých obyvatel. Co všechno člověk snese než zešílí? „Hle... Průměrný občan. [...] Když podobní čelí nevyhnutelnému faktu, že lidský život je cosi šíleného, náhodného a nesmyslného, jeden z osmi se složí [...]“ (Moore 2013: 106). Přinejmenším někteří se s tím naučí žít. Gothamské padouchy město už jednou semlelo, ukázalo jim, jak dokáže být kruté k odlišnostem (Tučňák), nevděčné k zásluhám o pořádek (Two - Face) nebo jen nepředvídatelně nahodilé (Joker, verze z *Kameňáku*). A oni se na oplátku rozhodli, že budou krutí k němu, vezmou si bez optání cokoli, po čem zatouží, pořádně mu „pustí žilou“, a budou se bavit hrami tak dlouho, dokud jim to oponent nepřekazí. Paradoxem tohohle města ale je, že většina z nich odpovídající reakci čeká. Říct vtip ztrácí kouzlo, neobjeví-li někdo pointu. Pro rozehrání lepší hry se dokážou navzájem spojit – pokud se jim nabídne, co chtějí (Loeb 2009: 302; obr. 9).

Prostor města, ovládaný těmito živly kriminálního podsvětí, se táhne skrytý v hlubinách města – kanalizace. Kanalizační síť kopírující nadzemní ulice představuje vnitřnosti, střeva města. Shromažďuje se v nich všechen odpad, co město vyprodukuje. Schovává se do něj vše, čeho existence by byla městem nejraději zapomenuta – „[...] podzemí představuje stále přítomný kolektivní Stín, zasutou vytěsněnou paměť, svědomí, sen či spíš můru. Město před svým stínem prchá nebo s ním zápasí, pokouší se komunikovat. „(Hodrová 2006 : 310). Padouši spolu s Batmanem sdílí osud tohoto Stínu – navždy zůstanou něčím jiným, vyčleněným od zbytku města. Přes veškerou vzájemnou nenávist sdílí spolu poznání pravého města.

Další výrazné místo Gotham je Arkhamský ústav pro choromyslné. Stojící mimo centrum města se z něj šíří nákaza na celé město (Azzarello 2012: 8; obr. 10). Ještě v dobách, kdy šílenství pravidelně nepřebíralo nadvládu nad Gothamem, ho objevil stavitel Arkhamu skrývající se ve stěnách domu, v zákoutí a číhající na oběť. On se stal první obětí, která podlehla duši rozkládající pochmurné architektuře léčebny. Místa, odkud se přes temné uličky města rozšíří smích nakažený šílenstvím.

2.4. Lunaparky, zrcadlení

Gotham, temné trýznivé město ovládl smích (Azzarello 2012: 53; obr. 11). Smích ždímající z vás poslední zbytky přičetnosti, hysterický smích zoufalství. Liší se od smíchu městu přirozenému, který spíše připomíná zlomyslné uchechtnutí. Tenhle trochu zvrácený smysl města pro humor se projevuje skrz náhodné události dělající z boháčů chudáky, z ochránců práva zločince (proměna Harveyho Denta v Two - Face) a propůjčující poskokům na chvíli punc nepostradatelnosti (Johnny Frost v *Jokerovi*). Velkoměsto se baví vytvářením absurdních situací a nabízení jejich zdánlivě správných řešení. Nachází potěšení i v tom, když se z jeho moci snaží někdo uniknout. Čeká na vhodnou příležitost, aby jako pointu vtipu se zlověstným úsměvem (Azzarello 2012: 121; obr. 12) odhalilo směšnost takového počínání. Proto také určitou roli v prostoru temného města hrají místa se smíchem spojená.

Lunapark, cirkus, zrcadlové bludiště – místa, kam se chodí za nevinnou zábavou, nabývají rozkladným vlivem trýznivého města temnějších obrysů. Samotná jejich podstata k tomu i vybízí – na takováto místa lidé chodí vřískat strachy

z představy nebezpečí, které nehrozí. Gotham rád přidá tomuhle nebezpečí trochu na reálnosti (Miller 2012: 140; obr. 13). Prostor pouti se mění na v divadelní jeviště, kde se může rozehrát naplno gothamskou nejoblíbenější hru – hru o zachování si rozumu a zásad. Zrcadlové sály, spletné chodby domů hrůzy vytváří snový prostor odtržený od zbytku světa, prostor noční můry. Zrcadla v zrcadlových bludištích mají ještě jednu specifickou vlastnost – deformují vnější podobu odráženého. Ukazují ho s groteskně velkou hlavou, příliš dlouhýma nohama či přehnaně širokými zády. Vlastně tak vytahují napovrch vnitřní skrytou podobu člověka životem ve velkoměstě vnitřně proměněného, překrouceného. Zrcadlí se v ní postupně rozkládající se morálka městského člověka, nejistota a nedůvěra ve vlastní identitu vyvolávaná anonymitou města. Město tak útočí na slabá místa, snaží se člověka zlomit. Tlačí člověka do situace, kde začíná být těžké držet se zákonů, práva, lidskosti. Právě v lunaparku pokouší Joker Batmana., aby se nechal zcela pohltit temnou stránkou města (Miller 2012: 150 – 151; obr. 14). Ten vždycky odolá, stejně jako Gotham nakonec ustojí každý nájezd šílenství.

Figuruje ale za Batmanovým odoláváním i něco jiného, než-li nezlomné morální hodnoty? Sám to přiznává (Moore 2013: 63; obr. 15). Strach, vlastní obyvateli města, představiteli civilizace, ze ztráty lidství se objevuje, když civilizované zákony spravedlnosti selhávají a vhodnějším se zdá být staré „oko za oko“, „smrt za smrt“. Přijmutím pravidel msty by ale vystoupila na povrch městem potlačená divokost, zvíře dravec, kterého se marně snažili připravit o jeho tesáky. Už tak rozkládající se město by přišlo o poslední pilíře držící ho pohromadě. Proto se divokému brání, jak může, přesto mu však často podléhá.

3. Město hříchu

3.1. Prostor dravců

Pokud velkoměsto podlehe těmto dravčím svodům, mění se pak ve složitou městskou džungli, kde přežijí jenom nejsilnější. Popravdě město vždy bylo prostorem dravců, snažící si ukořistit co nejvíce prostředků pro sebe. Snaha vypracovat se na nejvyšší možný post ve společenském řebříčku se podobá snaze

neskončit jako poslední v potravinovém řetězci. Temné město umožňuje rozvinout zmíněné tendence natolik, že svět městské divočiny přijme pravidla té přirozené. Její obyvatelé se mění v predátory toužící po chuti krve (Kevin). Velkoměsto se mění v prostor, kde se každý může stát lovcem i loveným zároveň.

3.2. Barvy města

Do Basin City se slilo dohromady to nejhorší, co může velkoměsto nabídnout. Skrz naskrz prožrané zločinem a zkažené. Nesnaží se to ale nijak skrývat, vystavuje na odiv svojí syrovou tvář místa ovládaného zdegenerovanými politiky a zkorumpovanou policií. Temné tónování Gotham City tady nahrazuje ostrý kontrast bílé a černé. Ve své barevné jednoduchosti město působí drsně a děsivě. Jednoduchá barevnost dodává na důrazu pohybům, gestům a výrazům tváří. Někdy se díky ní postava mění v přízrak splývající s okolím, znepokojujícího tvora bez jasných obrysů (Miller 2014: 138; obr. 16). Sin City často mlčí, nechává promlouvat obrazy (Miller 2011: 38; obr. 17). Slova pak nabývají na tíze, rezonují v tichu, které narušily. Podobně funguje barva, která se v černobílém světě objeví. Rozrušuje svojí jedovatostí, ostrostí syté nezřetězené barvy. Zářivě rudá, chladně modrá, sladce růžová – všechny se pojí s nějakým významem, ten se ale v městě hříchu mění a překrucuje.

Vlastnost vrozená už původnímu velkoměstu přetrvává i zde. Ničemu se nedá věřit, nic není takové, jaké se zdá. Dívka oděná v rudé barvě vášně (Miller 2011: 134; obr. 18) se snaží zastřít svou nevinnost, vlastnost v Sin City výjimečnou. Něžně růžová barva (Miller 2011: 90; obr. 19) klame svou nevinností. Funguje spíš jako lákadlo pro ještě přežívající naivní obyvatele Sin City, jež nevědí, že v tomhle městě hříchu se nevyplácí nikomu věřit, možná ani svým vlastním očím.

Basin City všechno deformuje. Emoce se objevují ve vyostřených podobách. Incestní láska, láska hraničící s posedlostí, smrtící láska. „Miluju tě... a proto musíš zemřít“ (Miller 2011: 77-78). Překonáním slabosti se z dívky v modrém stává jeden z městských přízraků, personifikace části velkoměsta. Žena vládnoucí barvě podsvětí je svůdným démonem, který pro mnohé znamená konec, podlehnou - li jeho kouzlu. Právě tak funguje i samotné město. Ukáže vám sen a pak vás zkonsumuje (Miller

2011: 110; obr. 20). Jedna část Basin City se na prodávání snů přímo zaměřuje, „Starý město“.

3.3. Nejklidnější čtvrť

Tahle zvláštní městská část patří mezi jeden z výrazných prostorů v Sin City. Ulepená čtvrť bočních uliček dala městu jeho jméno: „Právě kvůli starému městu tomu tady nikdo neřekne ‚Basin City‘ – údolní město, jak stojí na mapách, nýbrž ‚Sin City‘ – město hříchu.“ (Miller 2014: 139). Zároveň se dá považovat za nejbezpečnější oblast, dodržujete-li místní pravidla. Místo ovládají představitelky nejstaršího řemesla a nikdo se jim do toho neplete. Nejstabilnější ostrůvek klidu pak vznikl v baru U Kadie. Zákoutí, kam se můžete uklidit. Dostat trochu alkoholu do žil. Umrtvit strach, zoufalství vyvolané městem. Jakkoliv se velkoměsto změnilo, alkohol a nikotin pořád ulehčují život v něm.

Někdy vám bar U Kadie nabídne pouhý sen o klidném místě. Muž zoufale toužící po bezpečí (Miller 2011: 70; obr. 21), protože ho sleduje „neznámý“ – smrt v převleku (Hodrová 2006: 202), se snaží přesvědčit, že se tu cítí v bezpečí. Město mu dopřeje chvílku v tomto klamu, aby si pak mohlo víc užít jeho strach (Miller 2011: 72; obr. 22). „Neznámý“ zmizí, když dosáhne svého cíle – muž padne do náruče smrti v podobě krásné dívky, „náhodou“ se objevivší dávnou přítelkyní (Hodrová 2006: 200). Sin City vyvolává ve svých obyvatelích paranoii. Snadno se v něm cítíte jak v pokaženém snu.

3.4. Rozpadání (se)

Problém s blouzněním v bdělém stavu má i Marv, postava, kterou můžeme považovat za jednu z metamorfóz detektiva drsné školy. Svým způsobem je vlastně antihrdinou, jehož podoba spravedlnosti se pokroutila (Miller 2011: 14; obr. 23). Jeho zevnějšek i vnitřek se propojuje s městem samým - temné, ohavné město v rozkladu. Pokud by ho někdo dokázal prozkoumat, zevnitř rozebrat, objevil by nejspíše pravou podobu velkoměsta - musel by ale překonat strach z toho, co uvidí (Miller 2014: 37; obr. 24). Strach musel překonat i Marv, aby dotáhl svou spravedlnost (jinak řečeno krvavou pomstu) do konce. Znovu potvrzuje, že nepředstavuje typického hrdinu – „Hrdinům se netřesou kolena a nechce se jim

zvracet. A taky se nechtějí stočit do klubíčka a brečet jako malý děti.“ (Miller 2014: 131). Představě hrdiny se přičítá i to, že trpí mentální nestabilitou, halucinacemi. Těžko říct, jak velká část jeho halucinací je skutečná. Nejistotu v rozpoznávání skutečnosti vnáší do příběhu objevení se dvojníka, jedné z nejtypičtějších postav městského textu (Hodrová 2006: 203). Sin City vrozená snovost se tím posiluje. Vidí Marv ducha Goldie, který chce dosáhnout své pomsty? Nebo skutečně potkává její dvojče Wendy? Až do konce si s námi město hraje. Wendy se ke konci mění v Goldie, nechává si říkat jejím jménem. Ale pokud jméno bylo jedinou věcí, jež dívky rozlišovala, nestává se skutečně Wendy Goldie? Marv jí tak i oslovil, když se šel zbavit Kevina (Miller 2014: 163; obr. 25). Tuto záhadu si nechá město asi pro sebe, podobně jako mnohá další tajemství.

Tajemství mají v Sin City i svoje pohřebiště – Jámy. Sem se pohřbívá nechtěná historie. Prostor Jam působí hororově ozdobený umělými dinosaury, které tu někdo zapomněl. V samotném Sin City se pak nachází čtvrti, kam by člověk velmi nerad zabloudil. Za všechny jmenuji jednu, asi nejvýraznější – Sídliště. Město samo pro sebe, izolující se od zbytku Basin City, zničí každého nezvaného hosta, každého, kdo nezná tajný signál (Miller 2011: 20; obr. 26). Sídliště potvrzuje tendenci velkoměsta dělit se na části a vytvářet mezi nimi ostré hrany (Malura 2012: 108). Přirozený rozpad města na části názorně ukazuje rozpad osobnosti jeho obyvatel.

Pokud by se rozkladná síla města na člověka zvyšovala s narůstajícím objemem města, kam by to vedlo? Jak by takový „triumf velkoměsta“ vypadal?

4. „Triumf velkoměsta“

4.1. Čtvrti města

Budoucnost patří městům. Velkoměsta rostoucí do nekonečných velikostí, nabobtnávající víc a víc s narůstající populací a postupně splývající v jedno město. Město, které už nepotřebuje žádné jméno, nazývá se prostě Městem.

Město v *Transmetropolitanu*, do kterého se slil celý svět (dobře, možná pouze část Ameriky), „si nikdy nedovolilo zchátrat. Místo toho jen divoce a intenzivně roste.“ (Ellis 2009: 18). Roste a začíná být přecpané, trhá se ve švech. Mezery mezi úrovní

života v různých čtvrtích se výrazně zvětšují. Chodec procházející se luxusní třídou pro boháče snadno o pár odboček dál vchází do jedné z nejhudších čtvrtí (Ellis 2010b: 20; obr. 27). Šachovnice městské sítě se skládá ze střídajících se černých a bílých polí. Činžáky pro boháče, kde se všechno zkažené překrývá novou fasádou, střídají čtvrti, kterým už na nové nátěry nezbyly peníze. Čtvrti, které ukazují pravou tvář velkoměsta, jehož temná podstata postupně působící duševní rozklad svých obyvatel se nezměnila ani v městu budoucnosti.

4.2. Sídliště budoucnosti

Na některé čtvrti se raději zapomíná, na sídliště levných panelových domů. Sídliště se v moderním velkoměstě stává prostorem vyděděnců. Negativní vlastnosti města se tu projevují ve své nejkryštalichější formě. Na sídliště se vyplavují ti, kteří prohráli svůj boj s Městem. Ztratili se v něm, stali se nikým a nic už na ně nečeká. Kdo se sem jednou dostane, nemůže se začlenit zpět do normálního chodu města. Ulpí na něm stigma sídliště. Zbývá mu jedině pokračovat dál v městem způsobeném rozkladu. Postupně se rozsype osobnost, morálka a nakonec se začne rozkládat i člověk samý (Ellis 2010b: 93; obr. 28). Samotný prostor sídliště se ve městě jaksí schová, dostanete se k němu skrz temné, nikým nenavštěvované uličky. Jejich existence v přerostlém Městě kontrastuje s křiklavou směsicí hlavních tříd.

Město v *Transmetropolitanu* víří barvami, které ale špína velkoměsta připravila o jejich jas (Ellis 2009: 15; obr. 29). Ze všech stran poblikávají neonové nápisy, reklamní tabule, LED displeje či hologramy, hrnou se na vás bezcenné informace. Člověk bloudí v záplavě v jejich zbytečnosti, ztrácí se a ocitá se v nejistotě. Všechny myšlenky a pocity pozbývají jasné obrysy – první příznak toho, že vás město dostalo (Ellis 2010b: 21; obr. 30). Z jeho spárů se zdánlivě můžete dostat pomocí různých chemických „nakopávků“, drog budoucnosti, které na chvíli zostří rozmazaný svět kolem vás. Ve skutečnosti se díky nim ponoříte více do temných hlubin velkoměsta. Nutí vás přijmout tempo velkoměsta, rychlost nesnesitelnou pro jakýkoli žijící či vnímající organismus. Dopad tlaku takto vyvíjeného na člověka se zmírňuje zas prášky, alkoholem či nikotinem. A nejen na člověka. Vyspělé technologie s umělou inteligencí či zmutovaní domácí mazlíčci zlehčují své přežívání ve městě různými substancemi též. Život ve velkoměstě je nesnesitelný pro kohokoliv střízlivého.

Všichni se pomocí svých delirií snaží pozapomenout na vlastní bezvýznamnou existenci, na přesvědčení, že až zmizí, tak si nikdo ani nevšimne. Pokud si náhodou někdo všimne, poměrně rychle zapomene.

4.3. Změna času

Paměť velkoměsta se stala víc než jen krátkodobou. Žije se pro dnešek. Ve Městě opuštěně přežívají rezervace, kde se konzervují minulé kultury (Ellis 2010a: 61-67), a bloudí jimi navrátilci z minulosti. Minulost se zavírá do speciálních rezervací či ústavů. Existuje pouze současnost, nikdo dokonce už ani pořádně neví, co zrovna probíhá za rok. Velkoměsto se znovu vymanilo z tradičního vnímání času, stejně jako v minulosti první města zavrhl přírodní cyklický čas. Spolu s časem vypudilo i všechny poslední zbytky přirozenosti. Lidé i zvířata si mění genetické kódy, jak se jim zachce, nechávají si modifikovat části těl a v konečné fázi se dá třeba proměnit v inteligentní prach (Ellis 2010a: 25; obr. 31). Možností absolutně změnit svojí podobu, dokonce i substanci, se objevuje (opět) problém identity městského člověka. V množství lidí tvořících velkoměsto snadno změníte svou identitu, přebudujete svou minulost. V případě potřeby lze vytvořit minulost zcela novou a k ní „vypěstovat“ hodícího se člověka (Ellis 2010b: 135; obr. 32). Město znovu předvádí svoji zálibu v klamu. Nedá se věřit nikomu a především pak těm, co vypadají příliš bezúhonně. Stačí na malou chvíli propadnout iluzi, že tím veskrze zkaženým městem zůstal někdo nedotčen, a ono vám to vrátí. Na tenhle trik mu na chvíli skočil i jediný člověk, který jinak Město prokoukl, Spider Jerusalem.

4.4. Spider Jerusalem

Město je přirozeným a zároveň nenáviděným prostorem Spidera Jerusalema, novináře píšícího krátké sloupky plné syrové pravdy o futuristickém Babylónu, ve kterém žije. Jeho jméno zcela evidentně odkazuje na polaritu města (Malura 2012: 37) – Jeruzalém X Babylón. Všemi hříchy prolezlé město se zmatenými, bloudícími obyvateli, netušícími, jak by se měli chovat, přichází napravit ztělesnění opačných principů. Spider Jerusalem se nedá pokládat za žádného svatouška, ale má své zásady, pravidla. Nebojí se ukázat na pokroucené město, vyvrhnout na světlo všechny jeho špatnosti a pak přiznat : „nenávidím to tu“. A potřebuje, aby ho město

také nenávidělo, potřebuje zůstat vyčleněný, mít možnost kdykoliv se stát anonymní součástí davu. Sláva v něm vyvolává paranoii a zoufalství (Ellis 2010b: 79; obr. 33), burcuje v něm touhu znova opustit Město, odejít zpátky na Horu, zpátky do divočiny. Divočina se prezentuje jedním z tradičních pohledů městského člověka (Malura 2012: 52), jako dokonalé místo, čistá oáza klidu (Ellis 2009: 7; obr. 34). Město si vás ale najde i v ní. Jakkoliv daleko od města utečete, může vás vždy dostihnout svou nezastavitelnou rozpínavostí. Nedostane-li se k vám samo v materiální podobě, dosáhne na vás jeho odraz kupříkladu v podobě hlasu vydavatele, kterému ještě něco dlužíte z minulosti (Ellis 2009: 5; obr. 35). Jednou městský člověk se vlivu velkoměsta nikdy nezbaví.

Závěr:

Město vás dostane, nenechá vás v klidu. Přinutí vás uvědomit si, „že žijeme v ozbrojeném táboře a válčíme s chaotickým světem“ (Chesterton 1976: 151). Přesně takové místo temné velkoměsto detektivního a komiksového vyprávění vytváří. Velkoměsto, které sice mění svojí vnější formu, ale jeho jádro zůstává stejné. V Sin City, Gotham, Los Angeles i v Městu se skrývá univerzální temná metropole. Její podoba se objevuje v opakujících se motivech, které můžeme nalézt ve většině mnou rozebíraných měst.

Nedá se tu nikomu a ničemu věřit. Falešné stopy svádějící ze správné cesty, nepravé identity se tedy nemálo podílejí na nejistotě pociťované obyvateli města. Z té pramení úpadek morálních hodnot. S jeho postupováním se město stává temnějším a vnitřní rozloženost se začíná projevovat jak na tváři obyvatel (Marv v *Sin City*), tak na vnější podobě města (zchátralost ulic v *Transmetropolitan*, rozdělení města na dílčí části v *Sin City*). Odkrývají se i v hlubších vrstvách jinak skryté věci. Město začne ovlivňovat vědomí, nejdříve jen skrze sny. Ty posléze nabývají na hmatatelnosti, město získává nad člověkem stále větší moc (náměsíčnost Batmana v *Návratu temného rytíře*). Může se stát, že snovost prosákne do každodenní reality. Silně znejistělý obyvatel města ztrácí jistotu i víru ve své vlastní smysly. Blouzní a bloudí městem. Začíná se bát každého temného stínu. Kvůli strachu se prostor řádu proměňuje v nepřátelského tvora, dravce číhajícího na novou oběť.

Dravé město vytahuje ven vaše vlastní bestie, mění se v džungli (Hodrová 2006: 325). V lidských tvářích se objevují zvířecí rysy (Carmen v *Hlubokém spánku*), přejímají roli predátora (Marv v *Sin City*). Městská divočina nenahrazuje divočinu přirozenou, ta na město neustále útočí (Poison Ivy v *Hush*, indián v *Sbohem bud', lásko má*). Navzájem se utlačují. Zároveň si však závidí, přesto občas idealizují si toho druhého.

Podobný vztah funguje i mezi velkoměstem a jeho obyvateli samými. Navzájem se ničí. Zničující tlak města se lidé v něm snaží zmírnit návykovými látkami. Dávno jsou ale závislí na mnohem nebezpečnější substanci, na velkoměstě jako takovém. Nedokážou město opustit, aniž by v něm nenechali část sebe (Spider Jerusalem v *Transmetropolitanovi*), na to si město lidi v něm žijící k sobě až příliš připoutalo. Prosáklo do každé molekuly jejich bytosti. Stali se jeho součástí. Velkoměsto roste díky požírání svých obyvatel. A zastavit ho může jen rozpad křehkých švů spojujících jeho nesoudržné části.